

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

Authors' contribution/
Wkład autorów:
A. Zaplanowanie badań/
Study design
B. Zebranie danych/
Data collection
C. Analiza statystyczna/
Statistical analysis
D. Interpretacja danych/
Data interpretation
E. Przygotowanie tekstu/
Manuscript preparation
F. Opracowanie
piśmiennictwa/
Literature search
G. Pozyskanie funduszy/
Funds collection

SPATIAL AND FINANCIAL ASPECTS OF A PROTECTED AREA FUNCTIONING – THE CASE OF THE GORCE NATIONAL PARK

PRZESTRZENNE I FINANSOWE ASPEKTY FUNKCJONOWANIA OBSZARU CHRONIONEGO NA PRZYKŁADZIE GORCZAŃSKIEGO PARKU NARODOWEGO

Alina Kulczyk-Dynowska^{1(A,B,C,D,E,F,G)}, Grzegorz Gaura^{2(A,B,C,D,E,F)}

¹Wrocław University of Environmental and Life Sciences
Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu

²Gorce National Park/Gorczański Park Narodowy

Kulczyk-Dynowska A, Gaura G. (2017), *Spatial and financial aspects of a protected area functioning – the case of the Gorce National Park/ Przestrzenne i finansowe aspekty funkcjonowania obszaru chronionego na przykładzie Gorczańskiego Parku Narodowego*. Economic and Regional Studies. Vol. 10, No. 1, pp. 62-74.

ORIGINAL ARTICLE

JEL code: Q01, R10

Submitted:
September 2016
Accepted:
December 2016

Tables: 7
Figures: 1
References: 23

ORYGINALNY ARTYKUŁ
NAUKOWY

Klasyfikacja JEL: Q01, R10

Zgłoszony:
wrzesień 2016
Zaakceptowany:
grudzień 2016

Tabele: 7
Rysunki: 1
Literatura: 23

Summary

Subject and purpose of work: The Gorce National Park (GNP) represents the object of the study. The purpose of the article is to present the GNP in the category of an area and in the category of an active managing unit.

Materials and methods: Empirical research was conducted (2008-2014) based on the data collected from the GNP financial and accounting records and the Central Statistical Office. The degree of tourism function, carried out by the territorial municipalities connected with the GNP, was studied (Baretje and Defert index and Charvat index were calculated) and also the analysis of the GNP activities was conducted. Both the relevant literature query and the analysis of development strategies prepared by the territorial municipalities connected with the GNP were conducted.

Results: It was found that the tourist function constitutes an important, however, not the primary function for the analysed municipalities, whereas the initiated activities (both on the part of municipalities and the GNP) indicate the desire for its intensification. The GNP has assets exceeding the value of PLN 17 million, offers jobs for the team whose total annual remuneration is almost PLN 2,5 million and the total annual costs for the last audited year amount to PLN 7,5 million.

Conclusions: The described protected area constitutes the example of proper coexistence of human economic activity and nature. The GNP remains a significant entity of the local economic life scene which increases tourist attractiveness of the Gorce Mountains.

Keywords: protected area, tourist function, space management, local economy

Streszczenie

Przedmiot i cel pracy: Przedmiotem badań jest Gorczański Park Narodowy (GPN). Celem artykułu jest przedstawienie GPN w kategorii obszaru i w kategorii aktywnej jednostki gospodarującej.

Materiały i metody: Badania empiryczne (okres 2008-2014) przeprowadzono w oparciu o dane pochodzące z ewidencji finansowo-księgowej GPN oraz Głównego Urzędu Statystycznego. Zbadano stopień pełnienia funkcji turystycznej przez gminy terytorialnie z GPN powiązane (obliczono wskaźniki Baretje'a i Deferta oraz Charvata) oraz dokonano analizy działalności GPN. Wykonano stosowną kwerendę biblioteczną i analizę strategii rozwoju gmin terytorialnie powiązanych z GPN.

Wyniki: Ustalono, że funkcja turystyczna stanowi ważną, lecz nie wiodącą funkcję dla badanych gmin, a podejmowane działania (zarówno ze strony gmin jak i GPN) wskazują na chęć jej intensyfikacji. GPN posiada majątek przekraczający wartość 17 mln zł, stanowi miejsce pracy dla zespołu, którego suma wynagrodzeń rocznych zbliża się do kwoty 2,5 mln zł, a suma rocznych kosztów za ostatni badany rok opiewa na kwotę 7,5 mln zł.

Wnioski: Opisywany teren chroniony stanowi przykład właściwej koegzystencji aktywności gospodarczej człowieka i przyrody. GPN jest znaczącym podmiotem lokalnej sceny życia gospodarczego podnoszącym atrakcyjność turystyczną Gorców.

Słowa kluczowe: obszar chroniony, funkcja turystyczna, zarządzanie przestrzenią, gospodarka lokalna

Address for correspondence/ Adres korespondencyjny: dr Alina Kulczyk-Dynowska, Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu, Katedra Gospodarki Przestrzennej, ul. Grunwaldzka 55, 50-375 Wrocław, Polska; tel: +48 71 320 54 09; e-mail: alina.kulczyk-dynowska@up.wroc.pl; mgr inż. Grzegorz Gaura, Gorczański Park Narodowy; tel: +48 18 331 72 07; e-mail: ggror@vp.pl

Journal indexed in/ Czasopismo indeksowane w: AgEcon Search, AGRO, BazEkon, Index Copernicus Journal Master List, ICV 2015: 81,26; Polish Ministry of Science and Higher Education 2016: 9 points/ AgEcon Search, AGRO, BazEkon, Index Copernicus Journal Master List ICV 2015: 81,26; Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego 2016: 9 punktów. **Copyright:** © 2016 Pope John Paul II State School of Higher Education in Białą Podlaska, Alina Kulczyk-Dynowska, Grzegorz Gaura. All articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0) License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>), allowing third parties to copy and redistribute the material in any medium or format and to remix, transform, and build upon the material, provided the original work is properly cited and states its license.

Introduction

National parks have financial means at their disposal, play the role of investors and employers and thus represent lawful participants of economic life. In this context it should be emphasized that the national parks' own revenues constitute a major part of their income (36%), the state budget provides only 33%, 11% comes from the EU funds, the other sources, which amount to 20%, take predominantly the form of grants originating from national funds (Babczuk, Kachniarz 2015). It is nature rather than economic activity which represents the most important capital and hence the sense of national parks functioning. Protected area does not constitute the autarkic area – it continuously exchanges values with its environment. Administrative borders within the protected area can be identified with emphasizing the existing relationship between the protected area and municipalities. Having the aforementioned facts in mind the article also presents the selected information referring to the municipalities which are territorially connected with the Gorce National Park (GNP). While evaluating the relationships between national parks and their environment attention should be paid to the fact that the subject literature presents a national park as an example of a tourist product – the product approached as a geographically determined product of spatial nature, made up of the selected tourism potential components (or the existing simple products) characteristic for a particular area, connected by the primary idea deciding about its originality, distinctiveness and market attractiveness (Zwadka 2014). National parks cover the areas adjacent to rural ones and exert major impact on the processes occurring there. The diversification of rural economy is a multi-level and multi-faceted process carried out with many actors participating (Uglis 2012). One of them can take the form – and in the analysed case is – a national park. The tourism function stimulated by a national park functioning in a given area can constitute a significant component of local economy (see Przybyła, Kazak 2015).

The Gorce Mountains are the example of proper human economic activity and nature coexistence – a human being leading the pastoral type of economy contributed to maintaining clearings in subalpine forests, which currently remain one of the GNP landscape and natural values. Thus the Gorce Mountains landscape does not meet the conditions of primary landscape – it is the cultural landscape in which the natural one represents the genetic component of man transformed areas, which along with anthropogenic elements create the cultural landscape (see Chmielewski 2012). It makes the Gorce Mountains area a kind of the following statement realization: “natural capital coexists with anthropogenic capital, it remains its primary source and its complementation” (Rzeńca 2014, p. 48).

The purpose of the article is to present a national park not only in the category of an area, but also in the category of an active managing unit exerting

Wstęp

Parki narodowe dysponują środkami finansowymi, pełnią rolę inwestora i pracodawcy, a przez to są pełnoprawnym uczestnikiem życia gospodarczego. W tym kontekście warto podkreślić, że wiodącą część przychodów parków narodowych stanowią przychody własne (36%), budżet państwa zapewnia jedynie 33% przychodów, fundusze europejskie 11%, pozostałe źródła obejmujące 20% stanowią głównie dotacje pochodzące z funduszu krajowych (Babczuk, Kachniarz 2015). Najważniejszym kapitałem i sensem funkcjonowania parków narodowych jest nie aktywność gospodarcza a przyroda. Przestrzeń chroniona nie stanowi przestrzeni autarkicznej – stale wymienia wartości z otoczeniem. Istniejące na terenie chronionym granice administracyjne można utożsamiać z podkreśleniem związku pomiędzy obszarem chronionym a gminami. Mając powyższe na uwadze w niniejszym artykule przedstawiono także wybrane informacje dotyczące gmin terytorialnie z Górczańskim Parkiem Narodowym (GPN) powiązanych. Oceniając związki parków narodowych z ich otoczeniem warto zwrócić uwagę na to, że literatura przedmiotu przedstawia park narodowy jako przykład produktu turystycznego – produktu rozumianego jako zdeterminowany geograficznie produkt o charakterze powierzchniowym, złożony z wybranych elementów potencjału turystycznego (lub istniejących produktów prostych) danego obszaru, połączonych nadrzędną ideą decydującą o jego oryginalności, odrębności i atrakcyjności rynkowej (Zwadka 2014). Parki narodowe obejmują tereny sąsiadujące z terenami wiejskimi i w dużej mierze oddziałują na procesy tamże zachodzące. Dywersyfikacja gospodarki wiejskiej jest procesem wielopoziomowym, wieloaspektowym, odbywa się z udziałem wielu aktorów (Uglis 2012). Jednym z nich może być – a w badanym przypadku jest – park narodowy. Funkcja turystyczna, stymulowana funkcjonowaniem na danym terenie parku narodowego, stanowić może istotną składową gospodarki obszaru (por. Przybyła, Kazak 2015).

Gorce stanowią przykład właściwej koegzystencji aktywności gospodarczej człowieka i przyrody – to właśnie człowiek prowadząc gospodarkę pasterską przyczynił się do zachowania polan reglowych stanowiących dziś jedną z wartości krajobrazowych i przyrodniczych GPN. Krajobraz Gorców nie spełnia zatem warunków krajobrazu pierwotnego – jest to krajobraz kulturowy, w którym krajobraz naturalny jest genetycznym elementem terenów przekształconych przez człowieka, tworzącym wraz z elementami antropogenicznymi krajobraz kulturowy (por. Chmielewski 2012). To powoduje, że teren Gorców jest niejako urzeczywistnieniem stwierdzenia: „kapitał przyrodniczy współistnieje z kapitałem antropogenicznym, jest jego pierwotnym źródłem oraz dopełnieniem” (Rzeńca 2014, s. 48).

Celem artykułu jest przedstawienie parku narodowego nie tylko w kategorii obszaru, ale i w kategorii aktywnej jednostki gospodarującej, oddziałującej czynnie na podległą przestrzeń i uczestniczącej w lokalnym życiu gospodarczym. Przeważającą część ba-

active impact on the relevant space and involved in the local economic life. The major part of empirical research was conducted based on the data collected from the GNP financial and accounting records. The data provided by the Central Statistical Office were also used. The research covered the period 2008-2014, which allowed carrying out observations for three organizational and legal forms based on which Polish national parks were functioning in recent years, i.e.: a state budgetary unit and a state legal person. Therefore the empirical research was conducted in the following way: in the years 2008-2010 – separately for the state budgetary unit (BU) and an ancillary entity (AE), in 2011 - for the state budgetary unit and starting from 2012 – for the state legal person (SLP). Drawing correct conclusions required summing up values adequate for the state budgetary unit and the ancillary entity functioning along with it (2008-2010). Hence the row "At GNP disposition" appears in tables and presents aggregate data. The degree to which particular municipalities play tourism oriented roles is illustrated using Baretje and Defert index and Charvat index. The calculations were based on data presenting total accommodation facilities and population by the actual place of residence. Due to the location of such cities as Rabka, Nowy Targ and Mszana Dolna the respective calculations were also performed for urban municipalities. The relatively unreliable observation outcomes for Niedźwiedź municipality resulted in extending the period of some research to the years 1995-2014. Apart from the aforementioned research also the literature query was carried out and the development strategies of particular municipalities were studied along with the information provided on the official websites of the analysed entities.

The Gorce National Park – spatial approach

The Gorce National Park (GNP) was established on 1st January 1981 following the regulation issued by the Council of Ministers dated 8th September 1980 (Journal of Laws 1980 No. 18 item 66). It is located in Małopolska region, in Limanowa and Nowy Targ counties, on the area of five municipalities – the below table presents its area distribution. The dominance of GNP is clearly visible in the area of Niedźwiedź municipality.

In the course of time the GNP area was significantly extended. The systematic purchase of clearings and parts of forests from private owners allowed full protection of the most valuable areas of the Gorce Mountains. The boundaries of the park, originally established in 1980, covered only 5.908,44 ha. In 1997 - following the regulation of the Council of Ministers dated 9th January 1997 (Journal of Laws 1997 No. 5 item 26) a significant change in these boundaries was made, which resulted in the park area extension to 7.019,07 ha. The current area of the discussed park is 7.029 ha.

The major part of park's area (51,37%) was covered by strict protection, active protection applies to 41.00% of the area, whereas the remaining part i.e. 7.63% is protected within the framework of landscape protection. The park is surrounded by a buffer zone covering the area of 16.646,6 ha, which

dań empirycznych przeprowadzono w oparciu o dane pochodzące z ewidencji finansowo-księgowej GPN. Wykorzystano także dane Głównego Urzędu Statystycznego. Przyjęty okres badań (lata 2008-2014) zapewnia dokonanie obserwacji dla trzech form organizacyjno-prawnych w oparciu o które w ostatnich latach funkcjonowały polskie parki narodowe: państwowej jednostki budżetowej wraz z gospodarstwem pomocniczym, państwowej jednostki budżetowej oraz państwowej osoby prawnej. Z uwagi na powyższe badania empirycznie wykonano w następujący sposób: w latach 2008-2010 – osobno dla państwowej jednostki budżetowej (JB) oraz gospodarstwa pomocniczego (GP). W roku 2011 – dla państwowej jednostki budżetowej a poczynając od roku 2012 – dla państwowej osoby prawnej (POP). Poprawne wnioskowanie wymagało zsumowania wartości właściwych dla państwowej jednostki budżetowej i funkcjonującego przy niej gospodarstwa pomocniczego (lata 2008-2010). Stąd w tabelach pojawia się wiersz „W dyspozycji GPN” zawierający dane sumaryczne. Stopień pełnienia przez poszczególne gminy funkcji turystycznej zobrazowano za pomocą wskaźnika Baretje'a i Deferta oraz wskaźnika Charvata. Do obliczeń przyjęto dane obrazujące miejsca noclegowe ogółem oraz ludność według faktycznego miejsca zamieszkania. Ze względu na położenie miast Rabka, Nowy Targ oraz Mszana Dolna wykonano obliczenia także dla gmin miejskich. Mało wiarygodne wyniki obserwacji dla gminy Niedźwiedź skłoniły do rozszerzenia części badań do okresu 1995-2014. Prócz powyższego wykonano kwerendę biblioteczną, zapoznano się ze strategiami rozwoju poszczególnych gmin, a także z informacjami podanymi na oficjalnych stronach internetowych badanych podmiotów.

Gorczański Park Narodowy – ujęcie przestrzenne

Gorczański Park Narodowy (GPN) został utworzony z dniem 1 stycznia 1981 r. na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 8 sierpnia 1980 r. (Dz. U. 1980 nr 18 poz. 66). Jest on położony w woj. małopolskim, w powiecie limanowskim i nowotarskim, na terenie pięciu gmin – rozkład powierzchni prezentuje tabela poniżej. Wyraźnie uwidacznia się dominacja GPN na terenie gminy Niedźwiedź.

Na przestrzeni lat powierzchnia GPN została znacznie zwiększona. Prowadzony systematycznie wykup fragmentów polan i drzewostanów od prywatnych właścicieli pozwolił na pełną ochronę najcenniejszych obszarów Gorców. Pierwotne granice parku ustalone w 1980 r. obejmowały jedynie 5.908,44 ha. W 1997 r. – na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 stycznia 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 5 poz. 26) wystąpiła istotna zmiana granic skutkująca zwiększeniem powierzchni do 7.019,07 ha. Aktualna powierzchnia opisywanego obszaru wynosi 7.029 ha.

Przeważająca część (51,37%) powierzchni parku objęta została ochroną ścisłą, ochrona czynna dotyczy 41,00% powierzchni, natomiast pozostała część obszaru tj. 7,63% chroniona jest w ramach ochrony krajobrazowej. Park otoczony jest – zabezpieczającą przed zewnętrznymi zagrożeniami mogącymi mieć

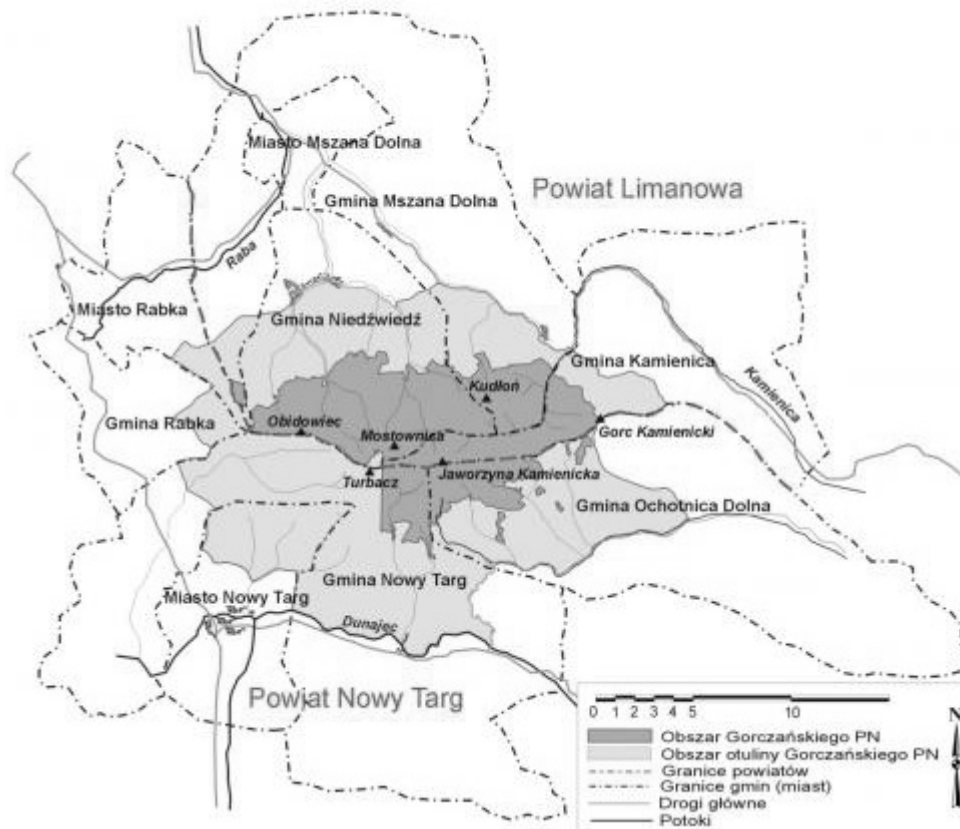
Table 1. The GNP area at the background of municipalities (data for 2014)**Tabela 1.** Powierzchnia GPN na tle gmin (dane za rok 2014)

Specification/ Wyszczególnienie		Municipality area in ha/ Powierzchnia gminy w ha	GNP area in ha/ Powierzchnia GPN w ha	the GNP % share in the municipality area/ Udział GPN w terenie gminy w %
Municipality/ Gmina	County/ Powiat			
Kamienica rural municipality/ gmina wiejska	limanowski/ limanowski	9 518	1 314	13,81
Mszana Dolna rural municipality/ gmina wiejska		17 002	1 161	6,83
Niedźwiedź rural municipality/ gmina wiejska		7 422	2 994	40,34
Nowy Targ rural municipality/ gmina wiejska	nowotarski/ nowotarski	20 768	598	2,88
Ochotnica Dolna rural municipality/ gmina wiejska		14 120	962	6,81

Source: own elaboration using Central Statistical Office data.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Gorczański Park Narodowy wraz z otuliną.

Legend: Powiat – County; Gmina – Municipality; Miasto – City; Obszar Gorczańskiego PN – Gorce National Park area; Obszar otuliny Gorczańskiego PN - Gorce National Park protection zone; Granice powiatów – borders of counties; Granice gmin (miast) – borders of municipalities (cities); Drogi główne – main roads; Potoki – mountain streams.

Figure 1. The Gorce National Park with its buffer zone – its location at the background of administrative division

Rysunek 1. Gorczański Park Narodowy wraz z otuliną – położenie na tle podziału administracyjnego

Source: Gorce National Park.

Źródło: Gorczański Park Narodowy.

protects it against external threats that may exert negative impacts on its ecosystems.

As fig. 1 shows the GNP constitutes a compact complex. Only slightly less than 3% of its area is covered by fifteen enclaves. From the perspective of space management it is important that the majority of GNP area remains under the park authorities management (6.560 ha) – private ownership refers to 383 ha only. (Ochrona środowiska [Environment protection] 2015) The method of park area management is imposed by the legislator in the content of Nature Conservation Act dated 16th April 2004 (Journal of Laws 2004, No. 92, item 880 as amended). It was supplemented by the ordinances issued by the GNP manager providing the specific rules for proceedings in accordance with the characteristics of the area under analysis.

It should be emphasized that the park area provision and the respective educational activities have to follow strictly the indications resulting from nature protection principles. Even though the Gorce Mountains are not the most popular mountain range in Poland, still their qualities are appreciated by tourists – the GNP is annually visited by about 80 000 people. To compare: the Tatra National Park, which is the most popular of all Polish national parks, is visited by 3 million people and the least popular one i.e. the Narew National Park by 15 000 visitors. There are no hostels in the area of the GNP, there are only two camping sites and three rain shelters. However, in the circumstances of the existing accommodation and catering outlets located in an immediate proximity of the GNP it does not pose any inconvenience.

The linear infrastructure in the area of the park covers 169 km of hiking trails, with only a very small area covered by ski pistes - 0,3 km (Ochrona środowiska [Environment protection] 2015). The GNP offers ten educational paths, a museum exhibition and also organizes educational events. To illustrate the scale of its activities it can be pointed out that in 2014 over 2 500 people visited the museum exhibition. Additionally, the park organized 111 educational events (Ochrona środowiska [Environment protection] 2015). In view of undisputable tourist attractiveness of the Gorce Mountains, the complex characteristics of the discussed national park area – as well as the subsequent evaluation of the park functioning as an entity – require presenting the characteristics of municipalities which are territorially connected with the GNP from the perspective of their tourism oriented function. As it has been mentioned in the introduction the degree of tourism function carried out by the particular municipalities was illustrated using Baretje and Defert¹ index and Charvat index² – the results are presented in the tables below.

¹ Baretje and Defert index

$$Tf(t) = \frac{\text{liczba miejsc noclegowych na danym obszarze} \times 100}{\text{liczba ludności na danym obszarze}}$$

Source: Kowalczyk A., Geografia turystyki, [Geography of tourism]. Polish Scientific Publishers PWN, Warsaw 2002, s. 58.

² Charvat index

$$T_{ch} = \frac{\text{liczba udzielonych noclegów} \times 100}{\text{liczba ludności miejscowej}}$$

Source: Lijewski T., and other, Geografia turystyki Polski [The geography of tourism of Poland]. Polish Economic Publishers PWE, Warsaw, s. 25.

negatywny wpływ na jego ekosystemy – otuliną o powierzchni 16.646,6 ha.

Jak wynika z rysunku 1 GPN stanowi zwarty kompleks. Jedynie niespełna 3% powierzchni stanowią enklawy (15 szt.). Z punktu widzenia zarządzania przestrzenią istotnym jest, że teren GPN w większości znajduje się w zarządzie parku (6.560 ha) – własność prywatną stanowi jedynie 383 ha. (Ochrona środowiska 2015) Sposób gospodarowania przestrzenią parku narzuca ustawodawca treścią ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. 2004, Nr. 92, poz. 880 z póź. zm.). Uzupełnienie powyższego stanowią zarządzenia dyrektora GPN uszczegółowujące zasady postępowania stosownie do cech przedmiotowego terytorium.

Podkreślić należy, że udostępnianie obszaru i działalność edukacyjna muszą być bezwzględnie podporządkowane wskazaniom wynikającym z zasad ochrony przyrody. Gorce nie stanowią wprawdzie najpopularniejszego w Polsce pasma górskiego, ale ich walory są doceniane przez turystów – GPN rocznie odwiedza około 80 tys. osób. Dla porównania: najpopularniejszy spośród polskich parków narodowych Tatrzański Park Narodowy stanowi cel wędrówek dla 3 mln osób, a najmniej popularny tj. Narwiański Park Narodowy dla 15 tys. osób. Na terenie GPN brak jest schronisk, występują jedynie dwa miejsca biwakowe i schrony przeciwdeszczowe (3 szt.). W obliczu istnienia bazy noclegowej oraz punktów gastronomicznych w bezpośrednim sąsiedztwie GPN trudno to jednak uznać za niedogodność.

Infrastruktura liniowa na terenie parku obejmuje 169 km szlaków turystycznych, przy czym nartostady zajmują znikomą powierzchnię – mają długość jedynie 0,3 km (Ochrona środowiska 2015). GPN oferuje dziesięć ścieżek dydaktycznych, ekspozycję muzealną, a także organizuje imprezy dydaktyczne. Celem zobrazowania skali działań można wskazać, iż w 2014 r. ponad 2,5 tys. osób zapoznało się z ofertą muzeum, prócz tego Park zorganizował 111 imprez dydaktycznych (Ochrona środowiska 2015). Wobec bezsprzecznej atrakcyjności turystycznej Gorców, kompleksowa charakterystyka przestrzeni parku narodowego – a także późniejsza ocena funkcjonowania parku jako podmiotu – wymaga dokonania charakterystyki gmin terytorialnie z GPN powiązanych przez pryzmat realizowanej przez nie funkcji turystycznej. Jak wspomniano we wstępie stopień pełnienia przez poszczególne gminy funkcji turystycznej zobrazowany został za pomocą wskaźnika Baretje'a i Deferta¹ oraz wskaźnika Charvata² – wyniki zaprezentowano w tabelach poniżej.

¹ Wskaźnik Baretje'a i Deferta

$$Tf(t) = \frac{\text{liczba miejsc noclegowych na danym obszarze} \times 100}{\text{liczba ludności na danym obszarze}}$$

Źródło: Kowalczyk A., Geografia turystyki, PWN, Warszawa 2002, s. 58.

² Wskaźnik Charvata

$$T_{ch} = \frac{\text{liczba udzielonych noclegów} \times 100}{\text{liczba ludności miejscowej}}$$

Źródło: Lijewski T. i in.: Geografia turystyki Polski, PWE, Warszawa 2008, s. 25

The obtained results of Baretje and Defert index (see tab. 2) indicate that the tourism function is not the dominating one for the analysed municipalities. No dependence occurs between the GNP area in a particular municipality and the level of tourism function development.

Uzyskane wyniki wskaźnika Baretje'a i Deferta (zob. tab. 2) wskazują, iż funkcja turystyczna nie jest dominującą funkcją dla badanych gmin. Nie występują zależności pomiędzy powierzchnią GPN w danej gminie a poziomem rozwoju funkcji turystycznej.

Table 2. Baretje and Defert index in the period 2008-2014 for the municipalities connected with the Gorce National Park
Tabela 2. Wskaźnik Baretje'a i Deferta w okresie 2008-2014 dla gmin powiązanych z Gorceńskim Parkiem Narodowym

Specification/ Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Kamienica rural municipality/ gmina wiejska	2,79	2,45	2,25	1,85	2,04	1,74	1,74
Mszana Dolna urban municipality/ gmina miejska	2,93	3,47	3,43	4,15	3,83	4,18	4,17
Mszana Dolna rural municipality/ gmina wiejska	2,80	2,66	2,88	2,81	2,19	3,06	2,99
Niedźwiedź rural municipality/ gmina wiejska	3,31	0,56	0,00	0,00	0,21	0,90	1,20
Nowy Targ urban municipality/ gmina miejska	1,24	1,33	1,45	0,86	0,81	0,89	0,79
Nowy Targ rural municipality/ gmina wiejska	1,56	1,40	1,33	1,15	1,64	1,44	1,27
Ochotnica Dolna rural municipality/ gmina wiejska	5,33	3,81	2,31	2,29	3,04	2,62	2,91
Rabka Zdrój urban municipality/ gmina miejska	12,68	9,75	7,36	8,17	10,66	10,63	9,92
Rabka Zdrój rural municipality/ gmina wiejska	4,42	4,38	4,92	4,90	5,00	5,82	4,41

Source: own elaboration using Central Statistical Office (Local Data Bank) data.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych).

This confirms Charvat index values achieved by the analysed municipalities (see tab. 3).

The values of both indicators for Niedźwiedź municipality are quite intriguing. Zero value in 2010 and 2011 were an incentive to extend the research period. In case of each studied municipality the total number of available beds in the period 1995-2014 was checked – the analysed value fluctuations were recorded in all municipalities, however, only in case of Niedźwiedź municipality a drop to zero value was observed. Research experience and the conclusions resulting from the participant observation allow assuming that the process of collecting or developing statistical data was probably somewhat disturbed. It is indicated by the fact that a Holiday Hotel for Children was continuously functioning in Poręba Wielka in the analysed period of time. This makes zero values impossible to occur. Moreover, the text of "The strategy of Niedźwiedź municipality socio-economic development in the years 1999-2015" includes the following statement: "Niedźwiedź municipality is characterised by tourism and holiday

Powyższe potwierdza osiągnięte przez badane gminy wartości wskaźnika Charvata (zob. tab. 3).

Intrygujące są wartości obu wskaźników dla Gminy Niedźwiedź. Zerowa wartość w roku 2010 oraz 2011 skłania do rozszerzenia okresu badań. W przypadku każdej z badanych gmin sprawdzono ilość miejsc noclegowych ogółem w latach 1995-2014 – wahania badanej wartości odnotowywały wszystkie gminy, jednakże jedynie w przypadku Gminy Niedźwiedź wystąpił spadek do poziomu zerowego. Doświadczenie badawcze i wnioski płynące z obserwacji uczestniczącej nakazują przypuszczać, iż prawdopodobnie nastąpiło zaburzenie w procesie zbierania lub opracowywania danych statystycznych. Wskazuje na to chociażby fakt, iż w badanych latach nieprzerwanie funkcjonował Dom Wczasów Dziecięcych w Porębie Wielkiej. To uniemożliwia wartości zerowe. Ponadto w tekście „Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Niedźwiedź na lata 1999-2015” zawarte jest stwierdzenie: „Gmina Niedźwiedź ma charakter turystyczno-letniskowy. Korzystny mikroklimat, walory krajobrazowe

Table 3. Charvat index in the period 2008-2014 for the municipalities connected with the Gorce National Park
Tabela 3. Wskaźnik Charvata w okresie 2008-2014 dla gmin powiązanych z Gorceńskim Parkiem Narodowym

Specification/ Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Kamienica rural municipality/ gmina wiejska	76,51	98,71	76,72	39,06	60,46	39,10	34,45
Mszana Dolna urban municipality/ gmina miejska	219,85	231,06	249,70	270,80	274,59	273,48	268,48
Mszana Dolna rural municipality/ gmina wiejska	141,35	136,32	123,61	166,52	134,57	121,60	130,56
Niedźwiedź rural municipality/ gmina wiejska	195,12	60,18	0,00	0,00	38,54	88,59	100,96
Nowy Targ urban municipality/ gmina miejska	164,76	203,15	168,17	168,26	168,98	150,61	147,55
Nowy Targ rural municipality/ gmina wiejska	56,37	33,38	58,10	59,27	104,70	63,54	67,99
Ochoznica Dolna rural municipality/ gmina wiejska	402,68	308,70	143,37	97,51	161,66	135,61	159,84
Rabka Zdrój urban municipality/ gmina miejska	1 638,48	1 454,08	1 046,46	1 027,14	1 264,20	1 179,35	1 197,26
Rabka Zdrój rural municipality/ gmina wiejska	342,15	409,77	312,10	311,81	216,99	306,82	298,27

Source: own elaboration using Central Statistical Office (Local Data Bank) data.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

specificity. Its favourable microclimate, landscape values and also well-developed accommodation and gastronomic facilities attract large numbers of tourists" (The strategy of Niedźwiedź municipality socio-economic development in the years 1999-2015, p. 20). Therefore it is hard to believe that suddenly in 2010 and 2011 all entities gave up their tourism oriented activities. The information provided by Niedźwiedź Municipal Office show that currently 720 beds are available in the municipality within the framework of agrotourism farms.

The described municipalities are not of interest to tourism managers offering accommodation in larger establishments. It is confirmed by the number of tourism accommodation facilities provided by the Local Data Bank (see tab. 4).

While interpreting the research results it should be clearly emphasized that the analysed area is abundant in agrotourism farms operating on a small scale and thus not obliged to have the Statistical Business Identification Number. The Central Statistical Office publishes data about accommodation facilities preparing KT-1 reports (offering 10 and more beds). It means that in the municipalities territorially connected with the GNP the actual level of tourism function realization is higher than the one provided by the indicators developed based on the Central Statistical Office data.

i rozbudowana baza noclegowo-gastronomiczna sprawiają, że jest ona licznie odwiedzana przez turystów" (Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Niedźwiedź na lata 1999-2015, s. 20). Trudno zatem uwierzyć, że nagle w 2010 r. i 2011 r. wszystkie podmioty zrezygnowały z działalności turystycznej. Z informacji uzyskanych w Urzędzie Gminy Niedźwiedź wynika, że aktualnie funkcjonują na terenie gminy 720 miejsca noclegowe w ramach gospodarstw agroturystycznych.

Opisywane gminy nie są przedmiotem zainteresowania gestorów turystycznych oferujących miejsca noclegowe w większych obiektach. Wskazuje na to liczba turystycznych obiektów noclegowych wykazana w Banku Danych Lokalnych (zob. tab. 4).

Interpretując wyniki badań należy wyraźnie podkreślić, że na badanym obszarze licznie występują gospodarstwa agroturystyczne prowadzące działalność na niewielką skalę, niezobowiązane do posiadania numeru REGON. W GUS publikowane są dane dotyczące obiektów noclegowych składających sprawozdania KT-1 (posiadających 10 i więcej miejsc noclegowych). Oznacza to, że w gminach terytorialnie powiązanych z GPN faktyczny poziom realizacji funkcji turystycznej jest wyższy niż wynika to z wskaźników opracowanych w oparciu o dane GUS.

Table 4. The number of tourist accommodation facilities in the period 2008-2014 for municipalities connected with the Gorce National Park**Tabela 4.** Liczba turystycznych obiektów noclegowych w szt. w okresie 2008-2014 dla gmin powiązanych z Gorceńskim Parkiem Narodowym

Specification/ Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Kamienica rural municipality/ gmina wiejska	3	3	2	2	5	4	4
Mszana Dolna urban municipality/ gmina miejska	6	7	7	8	8	9	9
Mszana Dolna rural municipality/ gmina wiejska	5	5	5	5	5	7	7
Niedźwiedź rural municipality/ gmina wiejska	3	1	0	0	1	2	3
Nowy Targ urban municipality/ gmina miejska	6	7	7	6	7	6	5
Nowy Targ rural municipality/ gmina wiejska	6	5	5	4	8	8	8
Ochotnica Dolna rural municipality/ gmina wiejska	8	7	3	3	5	4	4
Rabka Zdrój urban municipality/ gmina miejska	38	31	22	22	34	34	32
Rabka Zdrój rural municipality/ gmina wiejska	3	3	4	4	4	5	4

Source: own elaboration using Central Statistical Office (Local Data Bank) data.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych).

Tourism is noticeable in the development strategy of every municipality in the area of which the GNP is located. Mszana Dolna municipality defined the strategic area and the strategic goal of "Tourism" (The strategy of Mszana Dolna municipality socio-economic development in the years 2007-2015, p. 75). Currently Kamienica municipality started developing "Kamienica Municipality Development Strategy in the years 2016-2023". The previously binding document stated as follows: "Tourism, and agrotourism in particular, offer opportunities for economic recovery of the entire Kamienica municipality. Local authorities are aware that without tourism infrastructure development and its aggressive promotion they will not be able to attract tourists in such a competitive region." (The strategy of Kamienica municipality development, p. 86). Nowy Targ municipality perceives the need for "Supporting the development of an attractive product offer covering tourism and leisure services as well as local products". (The strategy of Nowy Targ municipality development in the period 2015-2022, p. 106). In 1999 Ochotnica Dolna adopted the following mission "Ochotnica Dolna municipality as "the oasis of tranquility" and an agrotourism heart of the Gorce Mountains." (Resolution No. XII/74/99 of the Municipal Council in Ochotnica Dolna dated 5th August 1999 on the Strategy

Turystyka jest zauważalna w strategii rozwoju każdej z gmin na terenie których położony jest GPN. Gmina Mszana Dolna określiła obszar strategiczny „Turystyka” oraz cel strategiczny: „Gmina Mszana Dolna jest atrakcyjna turystycznie i identyfikowalna” (Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Mszana Dolna na lata 2007-2015, s. 75). Gmina Kamienica przystąpiła aktualnie do opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Kamienica na lata 2016–2023”. W poprzednio obowiązującym dokumencie zawarto natomiast stwierdzenie: „Turystyka a w szczególności agroturystyka to szansa na ożywienie gospodarcze całej Gminy Kamienica. Władze lokalne mają świadomość, że bez rozwoju infrastruktury turystycznej i ofensywnej promocji nie przyciągną turystów w tak konkurencyjnym regionie.” (Strategia rozwoju Gminy Kamienica, s. 86) Gmina Nowy Targ dostrzega konieczność „Wspierania tworzenia atrakcyjnej oferty produktowej obejmującej usługi turystyczno-rekreacyjne oraz produkty lokalne”. (Strategia rozwoju Gminy Nowy Targ na lata 2015-2022, s. 106) Ochotnica Dolna w 1999 r. przyjęła następującą misję „Gmina Ochotnica Dolna „oazą spokoju” i agroturystycznym sercem w Gorcach.” (Uchwała nr XII/74/99 Rady Gminy w Ochotnicy Dolnej z dnia 05.08.1999 r. w sprawie

of Ochotnica Dolna Municipality development, p. 3). Currently this municipality is working on the strategic document for the years to come.

The Gorce National Park – subjective approach

The Gorce National Park, pursuant to Art. 8g of the aforementioned Nature Conservation Act, manages its own funds independently. Its balance sheet represents one of the more synthetic information, also providing data about the discussed entity financial situation. The data presented in table 4 show that the value of assets (balance sheet total) at the disposition of the Gorce National Park, in the analysed period of time, increased by PLN 10 million. More than double increase results from both, the activities aimed at the unit development and the increase in its assets value used for the implementation of statutory objectives and also the change in provisions resulting in the need to account land value in balance sheet. Therefore it is worth noticing that at the beginning of the analysed period the value of this balance sheet item was zero PLN, whereas in 2014 it amounted to half a million PLN. Furthermore, the assets structure shows that fixed assets – the element of tangible fixed assets remain their major component. Fixed assets under construction illustrate the value of carried out investments – it means that the analysed entity was performing activities aimed at increasing the value of fixed assets used in the implementation of statutory objectives in the years 2008 -2014.

The space under legal protection in the form of a national park generates jobs in a direct way – in case of the GNP it is about 55 jobs. In order to present the job creating function of the GNP the total amount of salaries earned by workers employed in the analysed managing unit was presented. The gross value of salaries earned in the analysed period was subject to two-way fluctuations and ranged from PLN 2,3 to 2,5 million.

The costs of the GNP functioning are presented in table 7. The collected data show that the operating expenses constituted the major component of costs in the analysed period – it is a common phenomenon in national parks.

The costs covered by the GNP refer, to a great extent, directly to its provision for tourists, nature oriented education and ensuring the sustainability of both natural and cultural resources offered by the Park.

Among the activities performed by the GNP in recent years, aimed at the improvement of its tourist attractiveness, the following should be listed: continuously pursued modernization of hiking trails; adaptation of Gajówka Mikołaja [*Nicholas's Cottage*] for educational purposes; the purchase of clearings from private owners to protect ecosystems and preserve landscape qualities as well as reconstruct camping sites on Trusiówka and Oberówka clearings. These places were equipped with small architecture objects (i.e. shelters, places to make bonfires, barbecue facilities, tables, benches), passageways for the needs of persons with disabilities were prepared and sanitary facilities

Strategii rozwoju Gminy Ochotnica Dolna, s. 3.) Aktualnie gmina ta jest w trakcie prac dokumentem strategicznym na kolejne lata.

Gorczański Park Narodowy – ujęcie podmiotowe

Gorczański Park Narodowy na mocy art. 8g wspomnianej ustawy o ochronie przyrody prowadzi samodzielną gospodarkę finansową. Jedną z bardziej syntetycznych, a zarazem pozwalającą określić potencjał podmiotu informacji o jest bilans. Z danych zawartych w tabeli 4 wynika, że wartość aktywów (suma bilansowa) pozostających w dyspozycji Gorczańskiego Parku Narodowego w badanym okresie zwiększyła się o 10 mln zł. Ponad dwukrotny wzrost jest skutkiem zarówno działań prowadzących do rozwoju jednostki i wzrostu wartości jej majątku służącego do realizacji celów statutowych, jak i zmiany przepisów skutkujących koniecznością zarachowania do ewidencji bilansowej wartości gruntów. Warto zatem zauważyć, że na początku badanego okresu wartość tej pozycji w bilansie wynosiła zero zł a w 2014 r. opiewała na kwotę ponad pół mln zł. Ze struktury aktywów wynika ponadto, że wiodącym ich składnikiem są środki trwałe – składnik rzeczowych aktywów trwałych. Środki trwałe w budowie obrazują wartość prowadzonych inwestycji – oznacza to, iż badana jednostka dokonywała w latach 2008-2014 prac mających na celu zwiększenie wartości środków trwałych wykorzystywanych do realizacji celów statutowych.

Przestrzeń objęta ochroną prawną w formie parku narodowego w sposób bezpośredni generuje miejsca pracy – w przypadku GPN jest to około 55 etatów. W związku z chęcią ukazania pracowniczej funkcji GPN przedstawiono łączną wysokość wynagrodzeń osób zatrudnionych w badanym podmiocie gospodarującym. W badanym okresie wartość wynagrodzeń brutto ulegała dwukierunkowym wahaniom zawierając się w przedziale od 2,3 do 2,5 mln zł.

Koszty funkcjonowania GPN przedstawia tabela nr 7. Z zawartych w niej danych wynika, iż w badanym okresie wiodący składnik kosztów stanowiły koszty działalności operacyjnej – jest to powszechne zjawisko w parkach narodowych.

Koszty jakie ponosi GPN w znaczącej części bezpośrednio dotyczą udostępniania turystycznego, edukacji przyrodniczej oraz zapewnieniem trwałości przyrodniczych i kulturowych zasobów Parku.

Wśród prowadzonych przez GPN w ostatnich latach działań na rzecz poprawy atrakcyjności turystycznej podległego obszaru wyróżnić należy: stale prowadzoną modernizację szlaków turystycznych; adaptację Gajówki Mikołaja na cele edukacyjne; wykup polan od prywatnych właścicieli celem ochrony ekosystemów i zachowania walorów krajobrazowych oraz przebudowę miejsc biwakowych na polanie na polanie Trusiówka oraz Oberówka. Miejsca te wyposażono w obiekty małej architektury (tj. wiaty, miejsca na ognisko, sprzęt do grillowania, stoły, ławy), wykonano ciągi komunikacyjne dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz zainstalowano urządzenia sanitarne. Prócz tego GPN permanentnie

Table 5. The GNP assets in the years 2008-2014 in thousands PLN as at 31st December of a given year**Tabela 5.** Aktywa GPN w latach 2008-2014 w tys. zł. Stan na 31.XII danego roku

Specification BU/ Wyszczególnienie JB	2008		2009		2010		2011	2012	2013	2014
	AE/ GP	BU/ JB	AE/ GP	BU/ JB	AE/ GP	BU/ JB	SLP/ POP	SLP/ POP	SLP/ POP	
Capital assets/ Aktywa trwałe	3 153	3 622	4 777	3 864	7 719	2 204	12 573	13 387	14 570	16 389
Fixed assets:/ Rzeczowe aktywa trwałe, w tym:	3 106	3 620	4 727	3 863	7 681	2 204	12 504	13 346	14 523	16 327
1 Tangible assets (net)/ Środki trwałe netto	3 057	3 620	4 093	3 863	6 393	2 204	12 392	12 922	13 977	16 036
2 Tangible assets under construction/ Środki trwałe w budowie	49	0	634	0	1 288	0	112	424	546	290
Current assets/ Aktywa obrotowe	182	214	78	201	75	0	101	498	438	831
Balance sheet total/ Suma bilansowa	3 335	3 836	4 855	4 065	7 794	2 204	12 674	13 885	15 008	17 220
At GNP disposition/ W dyspozycji GPN	7 171		8 920		9 998		12 674	13 885	15 008	17 220

Key: BU budgetary unit, AE ancillary entity, SLP state legal person

Legenda: JB – jednostka budżetowa GPN, GP – Gospodarstwo Pomocnicze przy GPN, POP – państwowa osoba prawna GPN

Source: own elaboration using GNP data.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GPN.

Table 6. Gross salaries in the GNP in the years 2008-2014 in thousands PLN as at 31st December of a given year**Tabela 6.** Wynagrodzenia brutto w GPN w latach 2008-2014 w tys. zł. Stan na 31.XII danego roku

Specification/ Wyszczególnienie	2008		2009		2010		2011	2012	2013	2014
	BU/ JB	AE/ GP	BU/ JB	AE/ GP	BU/ JB	AE/ GP	BU/ JB	SLP/ POP	SLP/ POP	SLP/ POP
Gross salaries/ Kwota wynagrodzeń	1 896	362	2 003	386	2 026	405	2 278	2 313	2 338	2 459
At GNP disposition/ W dyspozycji GPN	2258		2389		2431		2 278	2 313	2 338	2 459

Key: see tab. 5

Legenda: patrz tabela nr 5

Source: own elaboration using GNP data.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GPN.

Table 7. The GNP costs in the period 2008-2014 in thousands PLN as at 31st December of a given year**Tabela 7.** Koszty GPN w latach 2008-2014 w tys. zł. Stan na 31.XII danego roku

Specification/ Wyszczególnienie	2008		2009		2010		2011	2012	2013	2014
	BU/ JB	AE/ GP	BU/ JB	AE/ GP	BU/ JB	AE/ GP	BU/ JB	SLP/ POP	SLP/ POP	SLP/ POP
Operating costs/ Koszty działalności operacyjnej	2896	2271	3104	2654	3865	2716	6291	6070	6896	7545
Other operating costs/ Pozostałe koszty ope- racyjne	0	0	0	0	0	0	16	0	1	5
Financial costs/ Koszty finansowe	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0
Total costs/ Suma kosztów	2 896	2 271	3 104	2 654	3 865	2 716	6 307	6 070	6 899	7 550
At GNP disposition/ W dyspozycji GPN	5 167		5 758		6 581		6 307	6 070	6 899	7 550

Key: see tab. 4

Legenda: patrz tabela nr 4

Source: own elaboration using GNP data.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GPN.

were installed. Apart from that the GNP continues to invest in the elements of small infrastructure (waste bins, bike racks, information boards, benches along hiking trails etc.) and also in the elements upgrading the level of safety on trails e.g. warning signs. Due to the tourist attractiveness of the area it is important for the projects carried out by the GNP to be consistent in terms of their architectural concept and to preserve the qualities of the Gorce Mountains cultural heritage. The value of modernization works and the construction of tourist infrastructure are financed from the external funds (the EU funds, the Forest Fund, the National Fund for Environmental Protection and Water Management etc.) amounted to: PLN 569 000 in 2012, PLN 755 000 in 2013 and PLN 1.194 000 in 2014.³ (Our activities towards the provision for tourism). The scale of the discussed activities is also illustrated by the value of particular projects – for example the project “Nature protection of the Gorce National Park through the modernization of its tourist infrastructure – stage I” implemented within the framework of the Infrastructure and Environment Programme amounts to PLN 1.330 000, whereas stage II of the above-mentioned project to: PLN 2.424 000.

The park is also performing publishing activities aimed at its area promotion – for example in 2013 the guidebook entitled “Explore the Gorce National Park” was published in 10 000 copies and the following year the subsequent 4 000 more copies were printed.

The activities carried out by the local authorities, local community and the GNP management for the development of tourism in the region should also be mentioned. In 2012 the cooperation between the GNP and GAZDA Association of Eco and Agrotourism Farms was initiated in Niedźwiedź. The association website provides information about the GNP under ‘attractions’ rather than limitations – which is a symbolic conformation of mutual cooperation for the benefit of the region (Gorce agrotourism). The presence of GNP in Mszana Dolna municipality development strategy is also positively evaluated (The strategy of Mszana Dolna municipality socio-economic development in the years 2007-2015, p. 24). The park organizes numerous events involving local community and the individuals interested in nature of the Gorce Mountains – among them the following can be listed e.g.: “Clean Mountains” action, workshops for the Beskidy Mountains guides, cooperation with the Foundation of Active People and Places from Cracow or the volunteering programme developed in 2015. It seems that the activities aimed at the tourism function development were recognized by the local stakeholders.

The GNP guarantees a complex approach towards the managed space – “hard” investments are supplemented by “soft” activities in the area of environmental education and, at the same time, support the development of qualified tourism along with strengthening the cultural and historical values of Gorce Mountains.

inwestuje w elementy małej infrastruktury (kosze na śmieci, stojaki na rowery, tablice informacyjne, ławki przy szlakach itp.) oraz w elementy podnoszące poziom bezpieczeństwa na szlaku np. znaki ostrzegawcze. Z uwagi na atrakcyjność turystyczną obszaru istotne jest to, że projekty realizowane przez GPN są spójne pod względem koncepcji architektonicznej i zachowują walory dziedzictwa kulturowego terenu Gorców. Wartość prac modernizacyjnych i budowa infrastruktury turystycznej finansowana ze środków zewnętrznych (środków: unijnych, Funduszu Leśnego, Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej itp.) wyniosła: w 2012 roku 569 tys. zł, w 2013 roku 755 tys. zł, a w 2014 roku 1.194 tys. zł.³ (Nasze działania na rzecz udostępniania dla turystyki). Skalę działań ukazuje także wartość poszczególnych projektów – przykładowo projekt „Ochrona przyrody Gorceńskiego Parku Narodowego poprzez modernizację jego infrastruktury turystycznej - etap I” realizowany w ramach Programu Infrastruktura i Środowisko opiewa na kwotę 1.330 tys. zł., natomiast etap II wspomnianego projektu na kwotę: 2.424 tys. zł.

Park prowadzi także działalność wydawniczą w zakresie promocji terenu GPN – przykładowo w 2013 r. wydano przewodnik „Poznaj Gorceński Park” w nakładzie 10 tys. egzemplarzy, a rok później dodrukowano kolejne 4 tys.

Należy zauważyć działania władz samorządowych, lokalnej społeczności i dyrekcji GPN na rzecz rozwoju turystyki w regionie. W 2012 r. zainicjowana została współpraca GPN ze Stowarzyszeniem Eko i Agroturystycznym GAZDA w Niedźwiedziu. Na stronie internetowej Stowarzyszenia informacje o GPN znajdują się w zakładce atrakcje, nie ograniczenia – wręcz symbolicznie potwierdza to wzajemną współpracę na rzecz regionu (Gorce agroturystyka). Podobnie pozytywnie oceniana jest obecność GPN w strategii rozwoju Gminy Mszana Dolna (Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Mszana Dolna na lata 2007-2015, s. 24). Park organizuje szereg wydarzeń łączących lokalną społeczność i osoby zainteresowane przyrodą Gorców – są to m.in.: akcje „Czyste Góry”, warsztaty dla przewodników beskidzkich, współpraca z Fundacją Miejsc i Ludzi Aktywnych z Krakowa, czy opracowany w 2015 r. program wolontariatu. Wydaje się, że działania w zakresie rozwoju funkcji turystycznej zostały dostrzeżone przez interesariuszy lokalnych.

GPN gwarantuje kompleksowe podejście do zarządzanej przestrzeni – „twarde” inwestycje uzupełniane są „miękkimi” działaniami z zakresu edukacji ekologicznej i wspierają jednocześnie rozwój turystyki kwalifikowanej i umacniają gorceńskie wartości kulturowo-historyczne.

³ The detailed information is presented in the study entitled “Our activities towards the provision for tourism”, www.gorczański-park.pl/page,art,id,363,kategoria,Nasze_dzialania_na_rzecz_udostepniania_dla_turystyki.html

³ Szczegółowe informacje zawiera opracowanie „Nasze działania na rzecz udostępniania dla turystyki”, www.gorczański-park.pl/page,art,id,363,kategoria,Nasze_dzialania_na_rzecz_udostepniania_dla_turystyki.html

Conclusions

The scale of the GNP activities is reflected by the assets at its disposition exceeding the value of PLN 17 million, the provision of jobs for the team which annual salaries amount to almost PLN 2,5 million or the total costs for the last analysed year amounting to PLN 7,5 million. On this basis it can be stated that the GNP represent a significant entity of the local economic reality. The activities of the Gorce National Park aimed at increasing its tourism oriented accessibility along with the simultaneous preservation of its natural heritage should be considered effective. In recent years the revenues from admission fees and the park availability for tourists have been increasing - the GNP obtained PLN 24 000 in 2012, PLN 29 000 in 2013, PLN 43 000 in 2014 and PLN 60 000 in 2015. A similar tendency refers to the revenues from educational activities and selling publications popularizing knowledge about nature of the Gorce Mountains - in 2012 they amounted to PLN 14 000, whereas in 2015 they increased to the amount of PLN 25 000. It confirms the growing popularity of the Gorce Mountains as a tourist product. The cooperation initiated with the territorially connected municipalities allows for an optimistic assessment regarding the future development of the tourism function in the described area.

Podsumowanie

Dysponowanie przez GPN majątkiem przekraczającym wartość 17 mln zł, stanowienie miejsca pracy dla zespołu, którego suma wynagrodzeń rocznych zbliża się do kwoty 2,5 mln zł, czy suma kosztów za ostatni badany rok wynosząca 7,5 mln zł oddają skalę działań Parku. Można na tej podstawie stwierdzić, że GPN jest istotnym podmiotem lokalnego życia gospodarczego. Działania Gorceńskiego Parku Narodowego mające na celu zwiększenie dostępności turystycznej obszaru z jednoczesnym zachowaniem dziedzictwa przyrodniczego należy uznać za skuteczne. W ostatnich latach rosła bowiem wypływy z tytułu opłat za wstęp i udostępnianie Parku - GPN uzyskał w 2012 r. 24 tys. zł, w 2013 r. 29 tys. zł, w roku kolejnym 43 tys. oraz 60 tys. zł w roku 2015 r. Podobna tendencja dotyczy wpływów z działalności edukacyjnej i sprzedaży wydawnictw popularyzujących wiedzę o przyrodzie Gorców - w 2012 r. wynosiły one 14 tys. zł a w 2015 r. zwiększyły się do kwoty 25 tys. zł. Dowodzi to zainteresowania produktem turystycznym jakim są Gorce. Podjęta współpraca z terytorialnie powiązаныmi gminami pozwala na optymistyczną ocenę przyszłości rozwoju funkcji turystycznej na opisywanym terenie.

References/ Literatura:

1. Babczuk A., Kachniarz M. (2015), *Polskie parki narodowe – ujęcie instytucjonalne*. Studia i Prace WNEiZ US, nr 40/2, s. 203-204.
2. Chmielewski T.J. (2012), *Systemy krajobrazowe – struktura, funkcjonowanie, planowanie*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
3. Kowalczyk A. (2002), *Geografia turystyki*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
4. Lijewski T., Mikułowski B., Wyrzykowski J. (2008), *Geografia turystyki Polski*. Wydawnictwo PWE, Warszawa 2008.
5. Przybyła K., Kazak J. (2015), *The Transformation of the Tourism Function of the Selected Jelenia Góra County Areas*. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego Ekonomiczne Problemy Turystyki, nr 4 (32), s. 183-191.
6. Rzeńca A. (2014), *Ład przyrodniczy*, W: M. Burchard-Dziubińska, A. Rzeńca, D. Drzazga (red.), *Zrównoważony rozwój – naturalny wybór*. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, s. 35-75.
7. Uglis J. (2012), *Miejsce agroturystyki w dywersyfikacji gospodarki wsi*, W: R. Broł, A. Sztando (red.), *Gospodarka lokalna w teorii i praktyce*. Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 243, Wrocław, s. 495-504.
8. Zawadka J. (2014), *Rynek Turystyczny*, W: A. Balińska, A. Sieczko, J. Zawadka, *Turystyka*. Wyd. Difin, Warszawa, s. 80-105.

Legal Acts/ Akty prawne:

9. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 sierpnia 1980 r. w sprawie utworzenia Gorceńskiego Parku Narodowego (Dz. U. 1980 nr 18 poz. 66).
10. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 stycznia 1997 r. w sprawie Gorceńskiego Parku Narodowego (Dz.U. 1997 nr 5 poz. 26).
11. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. 2004, Nr. 92, poz. 880 ze zm.).
12. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Niedźwiedź na lata 1999-2015, Załącznik do Uchwały nr X/73/99 Rady Gminy w Niedźwiedziu z dnia 6 września 1999 r. w sprawie uchwalenia Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Niedźwiedź na lata 1999-2015.
13. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Mszana Dolna na lata 2007-2015, Załącznik do Uchwały nr XIII/ 141 /07 Rady Gminy Mszana Dolna z dnia 14 września 2007 roku w sprawie uchwalenia Strategii Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Gminy Mszana Dolna na lata 2007 – 2015.
14. Strategia rozwoju Gminy Nowy Targ na lata 2015-2022, Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr X/85/2015 Rady Gminy Nowy Targ z dnia 24 listopada 2015 roku.
15. Uchwała nr XII/74/99 Rady Gminy w Ochotnicy Dolnej z dnia 05.08.1999 r. w sprawie Strategii rozwoju Gminy Ochotnica Dolna.
16. Strategia rozwoju gminy Kamienica, bip.malopolska.pl/ugkamienica/Article/id,41095.html (data dostępu: 20.07.2016).

Source materials/ Materiały źródłowe:

17. Ochrona środowiska 2015, Informacje i opracowania statystyczne, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa.
18. Ewidencja Gospodarstw Agroturystycznych, Pokoi Gościnnych oraz innych miejsc noclegowych, prowadzona przez Gminne Centrum Kultury w Niedźwiedziu, materiał źródłowy z dnia 25.07.2016 r.
19. bip.malopolska.pl/ugkamienica/Article/get/id,1172781.html (data dostępu: 20.07.2016).
20. Nasze działania na rzecz udostępniania dla turystyki, www.gorzanski-park.pl/page,art,id,363,kategoria,Nasze_dzialania_na_rzecz_udostepniania_dla_turystyki.html (data dostępu: 19.07.2016 r.).
21. Gorce agroturystyka, www.gorce-agroturystyka.pl/atrakcja/1/gorzanski-park-narodowy (data dostępu: 20.07.2016).
22. Dokumentacja finansowo-księgową Gorczańskiego Parku Narodowego.
23. Dane Głównego Urzędu Statystycznego.